

AVRUPA KONSEYİ VE İNTERNET

İnsan Hakları,
demokrasi
ve hukukun
üstünlüğü

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

İNTERNET ÜZERİNDE İNSAN HAKLARININ KORUNMASI

İnternet çağımızın en özgürleştirici güçlerinden biridir. Bilgi ve küresel iletişim hiç bu kadar erişilebilir olmamıştır ve demokrasinin güçlendirilmesi için yeni fırsatlar da ortaya çıkmıştır. İnternet kamu yararına yönetilmesi gereken küresel bir kaynaktır. Ancak ne yazık ki internet aynı zamanda demokratik özgürlükleri kısıtlama veya suç işleme amacıyla da kullanılabilir.

İnternet üzerinde kitlesel boyutlarda izleme faaliyetlerinin yapıldığının ortaya çıkması ve internette özel yaşamın, özgür ifadenin ve bilgiye erişimin istismarına ilişkin sürekli haberler yayınlanması, internette temel hak ve özgürlüklerin çok güçlü bir biçimde korunması ihtiyacını açıkça ortaya koymuştur. Hükümetlerin de internette insan haklarını koruma konusunda yasal ve siyasi sorumlulukları bulunmaktadır.

Avrupa Konseyi, 47 üye ülkesi, özel sektör, sivil toplum ve diğer paydaşlarla birlikte, interneti ifade özgürlüğünün, toplanma özgürlüğünün, özel yaşam hakkının, çeşitliliğin, kültür, eğitim ve bilginin gelişebileceği, emniyetli ve açık bir alan haline getirmek üzere çalışmaktadır. Avrupa Konseyinin nihai hedefi internette insan haklarının, demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün korunmasıdır.

MERKEZİNDE İNSANIN YER ALDIĞI BİR ULUSLARARASI HUKUK

Avrupa Konseyi örgütü bu amaçlara ulaşmak üzere siber suç, veri koruma ve çocukların korunması gibi alanlarda uluslararası sözleşmeler oluşturduğu gibi, bunları küresel olarak yaygınlaştırmaktadır. Kuruluş aynı zamanda, üye ülkelere gönderdiği tavsiye kararlarıyla, internetteki özel sektör oyuncularına ilişkin bir yasal mevzuat modeli ve kılavuzlar hazırlamaktadır. Örneğin kuruluş, ihlalleri haber verenlerin korunması çağrısında bulunan ve arama motorlarıyla sosyal platformların insan haklarına saygılı olması ihtiyacını ele alan tavsiye kararlarını kabul etmiştir.

Avrupa'da insan haklarının korunmasının en önemli temel direklerinden biri, bütün Avrupa Konseyi üyeleri için bağlayıcı nitelikte olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesidir. Sözleşmeyle ilgili ihlal iddiaları başvurularını karara bağlayan Strasbourg mahkemesi (AİHM), başta özel yaşam ve ifade özgürlüğü hakkı olmak üzere, internet ortamıyla ilgili kilometre taşı niteliğinde kararlar vermiştir.

İnternet yönetim politikalarının tümünün merkezinde insanların hakları yer almalıdır. Bu, Avrupa Konseyinin, 2012-2015 yıllarını kapsayan dönemde, 40'ı aşkın iş kolunu içeren internet yönetim stratejisinin itici gücüdür. Kuruluşun en önemli

girişimlerinden biri internet kullanıcılarının internetteki insan haklarını daha iyi anlamalarına ve bu haklar tehlikeye girdiğinde neler yapabilecekleri konusunda onlara yardımcı olma amacıyla oluşturulan *İnternet kullanıcıları için insan hakları kılavuzudur.*

■ Avrupa Konseyi, internetin hükümetler, özel sektör, sivil toplum ve teknik camiadan oluşan tüm paydaşlar arasında gerçekleştirilecek diyalog ve işbirliğinin sonucuna göre yönetilmesi gerektiğine inanmakta olup, İnternet Yönetişim Forumunu (IGF) ve Avrupa İnternet Yönetişimi Diyalogunu (EuroDIG) kuvvetle desteklemektedir. Avrupa Konseyi aynı zamanda Tahsisli İsimler ve Sayılar İnternet Kuruluşunun (ICANN) Hükümetler Danışma Komitesinde (GAC) gözlemcidir.

İNTERNETE ERİŞİMİN SAĞLANMASI

■ İnsanlar bilgi almak, birbirleriyle iletişim kurmak ve örgütlenmek için ve diğer pek çok gündelik faaliyetlerinde internetten yararlanmaktadır. O nedenle haklı olarak internetin çalışır durumda olması ve internete makul ücretlerle ve emniyetli bir biçimde erişim sağlamaya hakları olduğu beklentisi içindedirler.

■ Avrupa Konseyi internetin bir kamu hizmeti olarak değerini kabul etmekte ve üye ülkeleri herkese eşit internet erişimi sağlama konusunda teşvik etmektedir.

■ İnternetin daha erişilebilir hale getirilmesi sayesinde, seçimlerde oy kullanmaktan, alışveriş yapmaya ve vergi formlarının doldurulmasına kadar pek çok konuda engelliler, yeterli imkanları olmayanlar veya yaşlıların dünya ile daha kolay bağlantı kurabilmelerine yardımcı olunacaktır.

■ Avrupa Konseyinin engelliler eylem planında (2006-2015) kamu yaşamına katılmaktan eğitim imkanlarının artırılmasına ve engellilerin yeni teknolojilerin geliştirilmesine dahil edilmesine kadar üye ülkelerin bir dizi girişimi yer almaktadır.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN ÖNÜNDEKİ YENİ ENGELLER

■ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10.Maddesinde herkesin ifade özgürlüğü ve bilgiye erişim hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Söz konusu haklar hem internet dışındaki hem de internet ortamları için geçerlidir.

■ İnternet kullanıcıları kendilerini internette özgürce ifade edebilmeli ve başkalarının saygınlığına ve özel yaşamına saygı gösterdikleri sürece, rencide edici, şoke edici veya rahatsız edici bilgi ve görüşler de dahil olmak üzere, başkalarının bilgilerine ve görüşlerine erişebilmelidir. Bu özgürlüğe getirilecek herhangi bir kısıtlama, ulusal güvenliğin korunması gibi geçerli bir amaca yönelik olmalı ve insan hakları yasasına uygun olmalıdır.

■ Bu özgürlüğün internette tam olarak kullanılması ancak internetin istikrarlı ve açık olması halinde mümkün olabilir. İşte bu nedenle de Avrupa Konseyi internetin işlevini yerine getirmesi için çok önemli olan, sınır ötesi özgür internet iletişim trafiğini ve kaynaklarını korumaya yönelik yasal standartlar üzerinde çalışmaktadır.

■ İnternet günümüzde, örneğin bloglar veya sosyal ağlar üzerinden, insanların daha önce görülmemiş bir biçimde kitlesel boyutlarda içerik oluşturmasını ve etkileşmesini mümkün kılmaktadır. Avrupa Konseyi bu yeni sorunların üstesinden gelmek üzere medya özgürlük standartlarının bu yeni medya formlarına nasıl uygulanacağı konusunda tavsiye niteliğinde politikalar oluşturmaktadır.

ÖZEL YAŞAMIN VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

■ İnternet – örneğin sosyal ağlar kanalıyla veya işle ilgili işlemlerimizde – kişisel verilerimize nasıl bir işlem uygulayacağımızı ve başkalarıyla kişisel bilgilerimizi nasıl paylaşacağımızın niteliğini değiştirmiştir. Bu durum yeni fırsatların yanı sıra yeni riskler de doğurmaktadır.

■ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. Maddesinde özel yaşama saygı hakkı yer almaktadır. Bir başka sözleşme olan, Avrupa Konseyi Veri Koruma Sözleşmesinde (108 no.lu sözleşme) bireylerin kişisel verilerinin korunması hakkı teminat altına alınmaktadır. Bu alandaki yegane uluslararası sözleşme olan bu sözleşme, veri korumayla ilgili maddelerinin günümüzün ihtiyaçlarına uygunluğunu sağlama amacıyla güncellenmektedir.

■ İnternet sınır tanımamaktadır ve dünyadaki tüm ülkelere açık bir sözleşme olan 108 no.lu Sözleşme bu konuda bir küresel standart oluşturma potansiyeline sahiptir.

İNTERNETTE SUÇUN ÖNLENMESİ

■ İnternet, öğrenme ve iletişim açısından çok büyük bir potansiyel sunmaktadır – ancak suç eylemleri açısından da büyük bir potansiyele sahiptir.

■ Avrupa Konseyi 2001 yılında Siber suçlarla ilgili Budapeşte Sözleşmesini kabul etmiştir. Bu sözleşmede, bu alandaki devlet politikalarına rehberlik edecek bir ceza hukuku çerçevesi sağlanmaktadır. Sözleşmede siber suçluları başarılı bir biçimde dava etmek ve çocuk pornografisiyle baş etmeyle ilgili gerekli asgari yasal standartlar öngörülmekte ve yetkililerin ceza hukuku kapsamında elektronik kanıt elde etmeleri halinde bireylerin haklarının korunmasını teminat altına alacak unsurlar içermektedir. Sözleşmenin ek

protokolünde bilgisayar sistemleri üzerinden gerçekleştirilen ırkçı ve yabancı düşmanlığı içeren eylemler suç haline getirilmektedir.

■ Söz konusu sözleşme, uygulamayı izleyen Siber suçlar Sözleşmesi Komitesiyle ve Siber Suçlara ilişkin Küresel Eylem (GLACY) projesi gibi kapasite arttırıcı programlarla dünyanın dört bir yanındaki ülkelere destek sağlayan, Bükreş, Romanya'daki Siber Suçlar Program Bürosuyla desteklenmektedir.

■ Terörizmi Önleme Sözleşmesi de (2005), sanal dünyayı kapsamakta ve devletlerden, alenen terör suçu işlemeye teşvik etme ve teröristleri temin edip eğitime eylemlerini suç kapsamına almalarını istemektedir.

■ İlaç ve sağlık ürünleri internet üzerinden yasal yollardan olduğu gibi, yasa dışı olarak da pazarlanabilmektedir. Yasa dışı yollardan satılan ürünler sahte, kalitesiz veya tehlikeli olabilir.

■ Avrupa Konseyi, internette sahte ilaçların satılmasını önlemeye yönelik ilk uluslararası sözleşme olan, sahte tıbbi ürün imalatı ve kamu sağlığını tehdit eden diğer benzer suçlara ilişkin MEDICRIME (Sağlık Suçları) Sözleşmesini kabul etmiştir.

■ Avrupa Konseyinin Pompidou Grubu olarak bilinen uyuşturucu politikaları ağı, şifreli internet platformları üzerinden uyuşturucu satışını ve sevkiyatını önlemeye çalışmaktadır.

ÇOCUKLARIN VE GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE KORUNMASI

■ İnternet çocukların ve gençlerin birşeyler öğrenebileceği, iletişim kurabilecekleri ve boş zamanlarında keyifle eğlenebilecekleri çok önemli bir araç olup, çocuklar ve gençler internette emniyetli ve sorumlu bir biçimde dolaşmalarını sağlayacak şekilde güçlendirilmelidirler. Avrupa Konseyi bu ihtiyaca cevap vermeye çalışmakta olup, örneğin, yedi ila on yaşındaki çocuklara internette emniyetli bir biçimde dolaşmalarını öğretmek üzere Vahşi İnternet Ağı Ormanlarında Dolaşırken (*Through the Wild Web Woods*) adlı bir internet oyunu oluşturmuştur.

■ Özellikle endişe kaynağı olan bir başka husus da, internetin çocuklara cinsel yönden zarar verme amacıyla kullanılmakta olmasıdır. Avrupa Konseyi Lanzarote Sözleşmesinde, örneğin yetişkinlerin çocukları sohbet odalarına veya internet oyunlarına cinsel amaçlarla davet etmeleri gibi yeni teknolojilerin kullanılması da dahil olmak üzere, çocukların cinsel istismarı ve tacizi suç haline getirilmektedir.

■ Siber uzayda her yerde görülen yabancı düşmanı ve hoşgörüsüzlük içeren mesaj akımıyla mücadele etmek üzere Avrupa Konseyi, gençlere ve gençlik örgütlerine bu tür insan hakları tacizlerini fark etmelerine ve bunlara karşı eyleme geçmelerine yardımcı olmayı amaçlayan *Nefret Söylemine Hayır Hareketini oluşturmuştur.*

TOPLUMSAL CİNSİYETLE İLGİLİ OLUMSUZ KLİŞELERLE MÜCADELE

■ Avrupa Konseyi internette toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştırma ve medyada yer alan toplumsal cinsiyetle ilgili olumsuz klişe ifadelerle mücadele konusunda tam bir kararlılık içinde olup, bu alanda bir dizi politikalarla ilgili tavsiye kararları almıştır.

■ 2011 Nisan ayında kabul edilen İstanbul Sözleşmesinde, şiddetin önlenmesine ve kadın onuruna saygının artırılmasına katkı sağlamada iletişim teknolojilerinin ve medyanın rolü de dahil olmak üzere, kadınlara karşı uygulanan şiddet ele alınmaktadır.

Daha fazla bilgi için:

www.coe.int/internet

www.coe.int/information society

TUR

www.coe.int

Avrupa Konseyi Avrupa Kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur ve 28'i Avrupa Birliği üyesi olan 47 üye ülkeden oluşur. Avrupa Konseyi üye devletlerinin tümü, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik bir sözleşme olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin üye ülkelerde uygulanmasına nezaret eder.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE